

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/103/84/93

NASTROJE SPOLECZNE W LIPCU'93

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LIPIEC 1993

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Ostatni miesiąc obfitował w wydarzenia polityczne i ekonomiczne: utworzenie BBWR, powstawanie i rozpadanie się koalicji wyborczych, podwyżki cen, wprowadzenie VAT wraz z towarzyszącymi mu obawami o dalsze podwyżki. Wydarzenia te nie wpłynęły jednak na zmianę nastrojów społecznych. Po majowym kryzysie oraz pewnej ich poprawie w czerwcu - lipiec okazał się miesiącem stabilizacji¹.

Oceny sytuacji bieżącej

Wskaźnik optymizmu-pesymizmu, wyrażany oceną kierunku rozwoju sytuacji w kraju, pozostał w lipcu na nie zmienionym poziomie.

Tabela 1

w procentach

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju idzie w dobrym czy też w złym kierunku?	Wskazania respondentów według terminów badań:										
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII
	1992 r.				1993 r.						
- w dobrym	19	24	25	19	19	21	20	24	19	22	23
- w złym	61	57	51	65	62	63	64	56	68	63	64
Trudno powiedzieć	20	19	24	16	19	16	16	20	13	15	14

Istotna zmiana tego wskaźnika, podobnie jak i innych, miała miejsce między kwietniem a majem i została wówczas zinterpretowana jako silny kryzys nastrojów społecznych. Obecnie więc można powiedzieć, że poziom optymizmu i pesymizmu w tej sprawie pozostaje stabilny od czasu owego załamania.

¹ Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia" (37) zrealizowano w dniach 7-12 lipca '93 na 1127-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców kraju.

W zasadzie nie zmieniły się również oceny **sytuacji politycznej** oraz **sytuacji gospodarczej** kraju.

Tabela 2 w procentach

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną <u>sytuację polityczną</u> w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań								
	XI'92	XII'92	I'93	II'93	III'93	IV'93	V'93	VI'93	VII'93
- dobra	11	7	6	6	6	5	6	4	5
- ani dobra, ani zła	37	32	33	29	31	35	30	26	27
- zła	34	46	45	54	49	46	53	59	56
Trudno powiedzieć	18	15	15	11	14	14	11	11	12

Tabela 3 w procentach

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną <u>sytuację gospodarczą</u> w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań:								
	XI'92	XII'92	I'93	II'93	III'93	IV'93	V'93	VI'93	VII'93
- dobra	6	5	4	5	4	6	4	3	5
- ani dobra, ani zła	26	21	21	22	22	24	21	19	22
- zła	61	69	69	69	69	64	72	73	70
Trudno powiedzieć	7	5	6	4	5	6	3	4	4

W obydwu przypadkach obserwujemy nieznaczny (o 3 punkty procentowe) spadek liczby ocen negatywnych. Zmiana ta jest jednak tak niewielka, że nie możemy wyciągać na tej podstawie jakichkolwiek wniosków. Ważne jest w tej sytuacji jedynie to, iż oceny pozostały **nie zmienione**, a więc nie nastąpiło nic, co mogłoby wpłynąć na ich poprawę lub pogorszenie.

Własną sytuację życiową oraz **sytuację materialną większości polskich rodzin** respondenci CBOS ocenili w lipcu również niemal tak samo jak miesiąc wcześniej. Odsetki optymistów w tych kwestiach wciąż pozostają niewielkie: w odniesieniu do własnej sytuacji materialnej - 12%, a w odniesieniu do sytuacji materialnej większości polskich rodzin - 1%.

Tabela 4

w procentach

Jak Pan(i) ogólnie ocenia <u>materialne wa- runki życia</u> <u>ludzi w Polsce?</u> Czy są one:	Wskazania respondentów według terminów badań:								
	XI'92	XII'92	I'93	II'93	III'93	IV'93	V'93	VI'93	VII'93
- dobre	2	2	3	2	2	2	1	1	1
- ani dobre, ani złe	19	13	14	16	15	13	15	16	14
- złe	72	82	81	77	80	81	82	82	81
Trudno powiedzieć	7	3	4	5	3	4	2	1	3

Tabela 5

w procentach

Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) <u>rodzinie</u> <u>żyje się:</u>	Wskazania respondentów według terminów badań:									
	X'92	XI'92	XII'92	I'93	II'93	III'93	IV'93	V'93	VI'93	VII'93
- dobrze	10	11	11	14	15	13	12	12	13	12
- ani dobrze, ani źle	54	52	48	48	51	52	53	56	50	52
- źle	35	36	40	38	34	35	34	32	36	36
Trudno powiedzieć	1	1	1	0	0	0	1	0	0	0

Tabela 6

w procentach

Jak Pan(i) ocenia <u>obec- ne warunki</u> <u>materialne</u> <u>swojego gos- podarstwa</u> <u>domowego?</u> Czy są one:	Wskazania respondentów według terminów badań:									
	X'92	XI'92	XII'92	I'93	II'93	III'93	IV'93	V'93	VI'93	VII'93
- złe	42	41	47	43	43	42	41	37	48	44
- ani dobre, ani złe	46	45	42	44	44	43	44	48	41	43
- dobre	12	14	11	12	13	15	15	14	11	13

Oceny związane z warunkami życia nie uległy w maju tak gwałtownemu załamaniu jak te, które dotyczą spraw publicznych. Obecna stabilizacja jest więc w tych przypadkach raczej dalszym ciągiem długotrwałej tendencji niż stanem "przywróconej równowagi" po okresie zmiany.

Prognozy na najbliższą przyszłość

Podobnie jak ocena sytuacji w kraju, również jej prognoza na najbliższy rok nie zmieniła się w ciągu ostatniego miesiąca: optymiści stanowią 14%, pesymiści zaś - 37% badanych.

Tabela 7

w procentach

Czy spodziewa się Pan(i), że <u>sytuacja w Polsce</u> - ogólnie rzecz biorąc - poprawi się, pogorszy się czy też nie zmieni się?	Wskazania respondentów według terminów badań:								
	XI'92	XII'92	I'93	II'93	III'93	IV'93	V'93	VI'93	VII'93
Poprawi się	18	13	14	17	16	19	13	14	14
Nie zmieni się	36	29	33	32	37	35	37	41	41
Pogorszy się	35	50	44	40	39	32	42	35	37
Trudno powiedzieć	11	8	10	11	8	14	8	11	9

Stabilizacja nastąpiła również w sferze prognoz sytuacji **politycznej i gospodarczej**, choć w obydwu przypadkach obserwujemy 4-punktowy spadek liczby pesymistów.

Tabela 8

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku <u>sytuacja polityczna</u> w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań:								
	XI'92	XII'92	I'93	II'93	III'93	IV'93	V'93	VI'93	VII'93
- poprawi się	19	13	14	17	15	16	13	22	20
- nie zmieni się	41	43	42	39	43	40	40	37	40
- pogorszy się	17	26	23	23	23	19	32	23	19
Trudno powiedzieć	23	18	20	21	19	24	15	18	21

Tabela 9

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku <u>sytuacja gospodarcza</u> w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań:								
	XI'92	XII'92	I'93	II'93	III'93	IV'93	V'93	VI'93	VII'93
- poprawi się	18	14	16	18	16	22	14	17	18
- nie zmieni się	40	31	34	37	37	33	35	36	39
- pogorszy się	28	44	35	32	34	29	43	35	31
Trudno powiedzieć	14	11	16	13	13	16	8	12	13

Tabela 10

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku <u>materialne warunki życia</u> ludzi w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań:								
	XI'92	XII'92	I'93	II'93	III'93	IV'93	V'93	VI'93	VII'93
- poprawią się	10	7	9	10	8	11	8	9	8
- nie zmienią się	33	23	26	30	29	29	25	30	34
- pogorszą się	46	62	56	50	53	49	60	53	48
Trudno powiedzieć	11	8	9	10	10	11	7	8	9

Różnica 4 punktów procentowych w prognozach zdaje się korespondować z obserwowaną wcześniej niemal identyczną zmianą w sferze ocen, odnoszących się do tych samych dziedzin życia publicznego. Wciąż jednak są to zmiany nieznaczne, w zasadzie mieszące się w granicach błędu statystycznego.

Prognoza **materialnego poziomu życia większości polskich rodzin** jest wskaźnikiem, który zmienił się od czerwca stosunkowo najbardziej, choć zmiana ta nie jest duża: o 5 punktów procentowych zmniejszyła się liczba pesymistów w tej dziedzinie. Równocześnie liczba pesymistycznych prognoz własnej sytuacji życiowej zmniejszyła się o 3%.

Skoro jednak są to w zasadzie jedyne zmiany w społecznych nastrojach, jakie nastąpiły między czerwcem a lipcem, nie mogą one podważyć wniosku o ogólnej stabilizacji.

Tabela 11

w procentach

Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) ro- dzinie <u>będzie</u> <u>się żyło:</u>	Wskazania respondentów według terminów badań:								
	XI'92	XII'92	I'93	II'93	III'93	IV'93	V'93	VI'93	VII'93
- lepiej	15	9	14	14	12	20	13	13	15
- tak samo	41	34	34	40	40	35	45	34	32
- gorzej	30	43	34	31	32	26	31	33	30
Trudno powiedzieć	14	14	18	15	16	19	11	19	22

★

★

★

Pomimo podwyżek cen nośników energii i zwiększonych wydatków związanych z okresem urlopowym nastroje społeczne w lipcu nie uległy zmianie. Wynika z tego, że mieliśmy pierwszy od dłuższego czasu spokojny miesiąc, w którym liczne wydarzenia polityczne i ekonomiczne nie wpłynęły na zmianę ocen i prognoz formułowanych przez respondentów comiesięcznych sondaży. To uspokojenie nastrojów jest zapewne zjawiskiem korzystnym przed czekającą nas kampanią wyborczą.

Podział na regiony w badaniach CBOS:

1. region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. region wschodni:

02 woj. bielsko-podlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju

(%)

	Dobry	Zły	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	22	64	14	1127
Płeć				
Mężczyźni	26	63	11	521
Kobiety	20	64	16	606
Wiek				
do 24 lat	30	54	16	122
25-34	25	64	12	189
35-44	20	69	12	242
45-54	13	75	12	191
55-64	26	65	9	176
65 lat i więcej	25	53	22	205
Miejsce zamieszkania				
Wieś	18	69	14	445
Miasto do 20 tys.	22	68	10	125
od 21 do 100 tys.	29	60	12	212
101-500 tys.	24	63	13	184
501 tys. i więcej mieszk.	27	55	18	160
Region				
Północny	29	62	9	132
Zachodni	18	65	18	113
Środkowozachodni	25	65	11	158
Środkowy	21	65	14	221
Wschodni	25	67	9	133
Południowo-wschodni	17	67	16	179
Południowo-zachodni	24	59	17	192
Wykształcenie				
Podstawowe	15	69	16	417
Zasadnicze zawodowe	20	69	12	292
Średnie	29	59	13	329
Wyższe	45	44	11	88
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	47	44	9	73
Prac.umysł.niż.szczebła	23	55	21	97
Pracownicy fiz.- umysł.	27	64	9	44
Robotnicy wykwalifikowani	10	74	16	135
Robotnicy niewykwalifik.	14	78	8	60
Rolnicy	15	74	11	82
Prywatni przedsiębiorcy	43	39	17	33
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	22	63	15	391
Uczniowie i studenci	38	42	21	32
Bezrobotni	22	68	9	104
Gospodynie domowe i inni	18	73	9	74
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	12	73	15	88
500 tys. - 999 tys.	14	79	7	271
1000 tys. - 1499 tys.	24	62	14	301
1500 tys. - 1999 tys.	29	56	16	197
2000 tys. i powyżej	30	54	16	230
Ocena własnych war. mater.				
Złe	13	75	12	496
Średnie	25	60	15	483
Dobre	45	42	13	148
Poglądy polityczne				
Lewica	21	70	9	230
Centrum	23	67	11	291
Prawica	33	56	12	226
Trudno powiedzieć	17	64	20	376